

ה. כוונתו לעשות מראה **שימוש בצבע מאכל**

ועי' **בפמ"ג** (סי' שכ א"א ס"ק כה) שכת' שיש אדום לתוך יין לבן משמע דשרי אף כשרוצה לעשות מראה, ושכן מוכח מהרמיה שהביא ה**דרכ"מ** מהא דחדלד. וכן פסק ה**מ"ב** (ס"ק נו) והוסף דלפי ה**נש"מ** א דלעיל המפקפק בענין היתר דצביעה באוכלין כנון למנוע מזה. ומשמע לפי"ז שה**מ"ב** נקט שיש מקום לחומרת ה**נש"מ** היכן שמכוון לצבוע. ועי' לקמן בשם ה**שעה"צ** שכת' בענין חשש זה ד"טוב יותר" לחוש לזה, אלא דשם מיירי באינו מכוון לצבוע. ויוצא שמותר (לדעת המקילין בצביעה באוכלין) לתת "יבצע מאכל" במאכל בשבת אין עי"מ לצבועו.

ו. צביעת אוכלים לצורך סחורה או נוי

ויעי' **בפמ"ג** (סי' שכ א"א ס"ק כה) שכת' דיש לעיין, במוכרי יין שרף ומי דבש אם רשאין ליתן מראה ביי"ש ודבש לקונים, דניחא להו בכך, ולא דמי לכרכום בתבשיל שרוצה בכך מיי"מ אכילה מותר בכל גוונא באפשר, וגם אין מתקיים, משא"כ במוכר הוה דומיא דשוחט ואף דקיי"ל כשמואל שאינו חייב משום צובע, היינו כשאין כוונת השוחט לכך, ומיי"מ י"ל דחייב כשעושה גוון במשקה שיקנו ממנו, וכ"ש המשמיים סמנים בצלוחית מים להעמיד בחלון נגד השמש י"ל כו"ע מודים דחייב, דנגמר מלאכת הצביעה, עיי"כ. ושמא יש תללות דין אף בטעם המקילחם בצביעה באוכלים המובא לעיל אות ג', ועי'. שו"ר בחי"א (כ"ל כד אות ג) שכת' דאומנן שדרכן לצבוע מיני מתיקות או יין שיהיה לו מראה טוב, חייב לסמ"ג הנ"ל. ומשמע מהחיי"א דלחולקים על ה**סמ"ג** גם בכה"ג אין חשש. ובדרך זה מבואר ב**שאלת יעב"ץ** דלהלן אות ז'.

המ"ב (ס"ק נו) פסק דאין רשאי לעשות מראה ביי"ש ודבש שיקנו ממנו [פמ"ג ע"ש טעמו וגם בלא"ה הוא עובדא דחול] וכ"ש שלא להשים סממנים בצלוחית מים להעמיד בחלון נגד השמש ויש בזה חשש חיוב חטאת. וכן הוא בבא"ח (שנה ב פ"י פקודי אות ד).

ז. צביעה בצבע שאינו ראוי לאכילה

ועי' **בחכס צני** (סי' צב) שכת' דאין צובע במאכלים ובמשקין ואף היכן שדעתו לרחוץ באותן המים שרי, לא מיבעיא להראב"ד (הובא לעיל אות א') דאפי' מצבוע צובע לא מתחייב על צביעת המים עד שיצבע דבר שנגמרה בו מלאכת הצביעה כו', אלא אפי' להרמב"ם דמתחייב אפי' על צביעת המים היינו **דוקא בצובע דבר שאינו ראוי למאכל ומשקה אדם**, אבל כרכום במים דחוי למאכל אדם אינו חייב עליו משום צובע, ואפשר דהיינו טעמא דה**רמב"ם** דלא פסק כרב בשוחט שחייב משום צובע, ואפי' לרב י"ל משום שאסור באכילה שייך ביה צביעה, אבל **דבר הראוי למאכל אדם ל"ש ביה צביעה כלל** אפי' לרב. ועיי"ש שנקט כדכשם שהתירו לתת תבלין לתוך הקדרה ואינו חושש שמוליד ריח באוכלין ומשקין שבתוכם שיי"מ דלא גזרו משום מוליד ריחא אלא דבר שאינו אוכל ולא משקה. ודלא כ**ט"ז** (או"ח סי' תקא) שאסר להוליד ריח במים ובבשר אדם. וה**פמ"ג** (ש"פ פקפק על ראיות ה**תכ"צ**. ועיי"ש שביאר דמש"כ דבשוחט חייב משום צובע כי אסורה באכילה כוונתו מחמת איסור דם. וכ"כ באבני"ז (צובע סי' קעג) שכיון שאסור מחמת הדם ממילא אין כוונת הצביעה לצורך אכילה. וכן הוא בקהלות **יעקב** (שבת סי' מז). ועי' מש"כ בזה **גיב"א** (חיב או"ח סי' כ). ויצא שהיתיר דצובע במאכלים הוא כשהצביעה היא דבבר הראוי לאכילה. ואף אם משתמש דבר שאינו ראוי לאכילה לצבוע דבר הראוי לאכילה ולאחר תנינת הצבע הוא ראוי לאכילה שרי.

והשאלת יעב"ץ (ח"א סי' מב) הקשה על דבר אבוי ה**תכ"צ** דהא צביעה דאוכלין לאו כללא הוא למישרייה לגמרי, אדרבה יש לי להביא ראיה שאפי' חיוב חטאת מצנינו בה כשצובע אוכל שדרכו לצבועו, דהא לרב מיהא השוחט חייב שתיים, א' משום צובע כיון דנח"ל דלתווס בית השחיטה דמא, א"כ ה"ה בכל האוכלין היכא דמתכוין לצביעה ודרכן בכך, איסורא איכא מיהת לכ"ע, וצביעת כרכום דשרינן באוכלין היינו כי לטעמא עביד ולא מתכוין לחוותא.

ח. נותן דבר הצויבע לפני דבר הכובע (למחמירים לעיל)

עי' **בשעה"צ** (סי' שיח אות סה) שכתב בענין הכובע תה דטוב יותר שיערה המים לתוך העטענס, לצאת בזה גם דעת החוששים לצביעה, עיי"כ. ומבואר דס"ל דהיכן שנותן את דבר הצבוע לפני דבר הנצבע אין חשש צביעה באוכלין לכוי"ע עכ"פ היכן שאינו מכוון לצביעה (דבזה מיירי שם) ועי' בסמוך בשם הבן איש חי. אלא שיש לעיין בטעם הדבר.

שו"ר **ברב פעלים** (חי"ג או"ח סי' יא ד"ה ומה) שכת' דבהיות המים בכלי ונותן לתוכן יין ניכר מעשה הצבע לעיני הכל דקודם מזיגה היו לבנים ואחר מזיגה נצבעו ונשתנה מראיהם, אבל אם בכלי יש יין ותוך לתוכן יין **אין ניכר מעשה הצבע לעיני רואין**, וכיון דאין זה רק גזרה וחששה ולא דחשו משום שדומה שהוא צובע על כן כל כהא דאינו נר' הצביעה של המים בעין לא גזרו, עיי"כ.

ודעת הגר"נ (ח"א סי' יא) דבכ"ה (קא) דבכ"ה א' אינו דרך צביעה ומשו"ה מקילין בצירוף שזה דבר של אוכלין, ועיי"כ אף כשהדרך ליתן קודם הצבע של האוכלין ואח"כ את המים שרי בכה"ג, עיי"כ.

ט. שימוש בסבון אפלה

ולפי המבואר לעיל י"ל שאין איסור להשתמש בשבת בסבון אפלה המיועד לחיתוי אע"פ שנותן צבע כחול וכדו' למים, בין באופן השבון ניתן מער"ש במיכל והמים נצבעים או והמים אלו צובעים את המים שנמצאים באפלה, בין כשהסבון תלוי בדופני האפלה עצמה וכשמורדיים את המים של הניאגרה המים פוגעים בסבון והסבון מחתה את המים ומפריש צבע, דאין צבעו באוכלים דהרי הצבע אינו מתקיים חשיב כאינו בן קיימא. אלא דלפי ה**תכ"צ** דס"ל דהיכן שהצבע אינו ראוי לאכילה ואחר תערבותו אין המים ראויים לאכילה יש משום צובע, אין היתר דאין צביעה באוכלין, ה"ה בני"ד. אלא דאכתי י"ל דאין בו איסור משום שאינו מתקיים, ואף **לפמ"ג** שאסר לצבוע לצורך נוי היינו שכונתו לצבוע הדבר שיישאר כך לצורך מכירה וכדו', משא"כ הכא שעומד כ"ז להתלף. (ולשים בידיו חומר חיטוי שיש בו צבע וריח חמיר טפי, אלא שאם כוונתו לצורך ניקוי בלבד יש מקום להקל במקום הצורך. ועי' בסמוך).

ויש לצרף לזה דעה שהשבון אפלה נותן צבע רק כשמורדיים המים והמים הולכים דרך צנרת עד שמגיעים לסבון, הוי כח כחו, וכת' **באבני"ז** (או"ח סי' רל אות ג) שכח כחו אף בשבת פטור. וכ"כ **באור שמח** (שבת פ"ט הי"ב). וכן פסק ה**אול"צ** (ח"א סי' כט ד"ה ועוד) הוהכיח כן מהשו"ע (סי' שנו סעי' א) שפסק דמותר לשפוך מים עי"פ הביב אפי' בימות החמה היוצאים לכרמלית. וביאר ה**מ"ב** (סס"ק כג) דשרי משום שרק בא מכוחו. וכן נקט **בשרגא המאיר** (חי"ב סי' ה). וכן הוא ב**שש"כ** (פ"ב הגה' נה) וע"כ כת' שמותר להשתמש בכיור אשר המים הנשפכים לתוכו זורמים דרך צינור עד שמגיעים לקרקע וזרועה דחשיב כח כחו, ואם אינו מתכוין שרי לכתחלה. ולפי"ז בני"ד הוי דבר שאינו מתקיים, כלאח"י דרך גרמא, ואם כוונתו לחיטוי המים אף לצבוע הוי כפי נס"ל דלא אכפת ליה. ועי' **במ"א** (סי' שיד סס"ק ה) שנקט דפס"ר דרבנן היכן דהוי אין מתכוין ומקלקל שרי. וה**מ"ב** (ס"ק קא) כת' דה**מ"א** מתיר במקום פס"ר דרבנן, מלאכה שאצ"ל"ג, מקלקל וגם הוא כלאח"י. ומבואר דהיכן דאיכא כמה דרבנן מקילינן בכה"ג. וה**דגמ"ר** (סי' שמ על סעי' ג) כת' דאינו מתכווין ומקלקל ועושה כלאח"י שרי. והובא **במ"ב** (סי' שמ ס"ק טו). וכן **בשרגא המאיר** (שם) התיר בני"ד משום דהוי גרמא בעלמא וכח כחו. וכן פסק ה**אול"צ** (שם) משום דאינו עושה צבע שראוי לצבוע דבר אחר ובכה"ג **לרמב"ם** דלעיל אות א' אין שם צובע, ועוד דאינו מתקיים והוה פס"ר דלא ניח"ל (כלומר דלא איכפת ליה) בדרבנן, בכח שני. וכן נקט ה**צ"ח** (חי"ד סי' מז).

אבל ה**מנח"ש** (מדו' תני סי' לו) כת' דני"ל דהא דאין צביעה באוכלין הוא רק כשכוונתו לטעם או לדבר אחר ולא מראה הצבע, ואעי"ג דבני"ד לא קעביד מעשה בידים וחשיב רק ככח כוחו או גרמא שאמרו עלה **בשבת** (ק"ב) דשרי, מיי"מ נר' דהמים הראשונים שנכנסים תיכף עם הורדת המים הוי"ל כמים הסמוכים לרף המעכב מחיצת המים דחשיב כוחו, אך גם על המים השניים קשה להקל, וגם לא בכל הדברים אמרינן דכוחו בכרמלית לא גזרינן. ולמעשה **רצוי מאד להנמיע מזה**, עיי"כ. ומשי"כ דהמים הראשונים הוי"ל כמים הסמוכים לרף גם דמיירי כשהסבון במיכל, אבל אם הוא תלוי באפלה י"ל יודה דהוי כח כחו דהרי הצנרת שדרכה עוברים המים כפופה וכמ"כ אין כשמגיעים לאפלה לא פוגעים בו מיד. ועכ"פ מדבריו משמע שמעיקר הדין שרי.

והשבת הלוי (ח"ח סי' קסז אות א) כת' להחמיר בזה כיון שהוא פס"ר ויתכן שניחא לי', אבל סבון בלי צבע כנראה מותר, וממחק יראה דלא שייך כאן, והוא גרם בעלמא, ובכ"ז אם אפשר כדאי להחמיר. ודעת ה**גר"נ** **צ"ל** (שם ע"מ ק"ח) דלכת' יש לזוהר בזה, כיון שיש בזה משום צובע מדרבנן (ואינו אסור מדאו' כיון דאינו מתקיים), אבל אם שכח להוציא הסבון מהאפלה לפני שבת וכדו', יש להקל כשא"א משום כה"ב. ואין להסיר הסבון בשבת כיון דהוי מוקצה, וטלטול מוקצה, ואין להעדיף איסור טלטול מוקצה מאיסור דרבנן של הורדת המים, דשוא"ת עדיף, ובהורדת המים אפשר דהוי רק גרמא, עיי"כ.

מסקנא דיניא

א' נחלקו הפוסקים אם יש משום צביעה באוכלים ומשקים בשבת, ולהלכה קיי"ל כהמקילים אף כשכוונתו לעשות מראה, ועל כן מותר לתת "יבצע מאכל" באוכל בשבת וכן לערב יין אדום תוך יין לבן. ומיי"מ טוב להחמיר כדעת המחמירים בפרט כשמכוון לצבע. ועל כן המכין קפה או תבן טוב יותר שיערה המים לתוך הקפה או התמצית תה דבכה"ג לכוי"ע אין משום חשש צביעה.

ב' י"א שאף לדעת המקילים בצביעה באוכלים היינו כשעושה כן עי"ד לאכול למאכל וכדו', אבל כשעושה כן לצורך סחורה, או ששם צבע למים וכדו' עי"ד שיעמדו לנוי אסור. ויש לאסור כדעה זו. ג' סבן אפלה העומד לחיטוי, המפריש צבע הניכר במים, י"א שמותר להשתמש בו בשבת כי הוי צביעה באוכלים, לזמן, כלאח"י בדרך גרמא. וי"א שמ"מ יש להימנע מזה. ועל כן יש להוציא הסבון מער"ש, ואם שכח להוציאו לפני שבת יוצאינו כלאח"י, ואם אין זה בידו יסמוך על סברת המקילים.

ובנ"ח (סי' י"ח) כתב על דברי השו"ע דמסתברא כמאן דמתיר להוציא אזכרה בראש מגולה, וכן משמע קצת מהא דאמרינן (ברכות כד:) היה שן בטליתו ואינו יכול להוציא ראשו מפני הצניעה חוצץ בטלית על צוארו, ואילו יכסה ראשו לא מקו"נ. וכן נתן (שם כג) יתכסה במים ויקרא. ותו גרסינן בברייתא (שם כה:) מים צלולין ישב בהם עד צוארו ויקרא, ולא קאמר שחיתסה ראשו. ותו נתן (שם כד:) האיש יושבת קוצה חלה ערומה, ובסוכה (י:) האיש נמל הישן בילה ערום מוציא ראשו חוץ לכילה וקורא קי"ש, ומדקא' הכל הני ערום סתם משמע ודאי גם ראשו ערום, דא"כ ה"ל לפרושי. וכן מוכח מהא דאמרינן בפסחים (א:) ובברכות (נא.) טבל ועלה בעלייתו אומר ראש קדשנו וצוינו על הטבילה. וכן משמע מהמדרש רבה (ויקרא כו ו') הביאו הטור ריש סי' ס"א וכו', ושוב מצאתי שבי"כ מהרש"ל שרי ויש להחמיר כדברי האוסר. עכ"ד.

ויעי' עוד בא"י (חיב"ג שבת סי' מ"ג) דכת' "ונר' בעיני דצריך לזוהר שלא יקרא קטן בראשו מגולה **דדילמא** הלכה כ"י"א דקוטני משתכס סופרים וכו' ואין נראה בעיני **מנהג רותניש שבצרפת** שמברכין בראש מגולה. ובשמחת תורה והינו לקרות קטנים ומזכירים אזכרה בראש מגולה. ואיני יודע לקיים המנהג אם לא כתי"ב ד"י"א דמסכת סופרים.

ובחגותו ה**גר"א** לשו"ע (סי' ח' ס"ק ו') כתב - גם מ"ש במסכת סופרים שי"א שאסור להוציא אזכרה בראש מגולה, ג"כ מידת חסידות הוא, דבגמ' בברכות ס': לא משמע כן וכמש"ל סי' מ"ו ס"א (בני ברכות השרח דמברך להו על הסדר מיד שיקום קודם שמסכה ראשו עיי"ש), וכן ממדרש רבה הנ"ל על הטרחתו עלים ככו'. כללא דמילתא אין איסור כלל בראש מגולה לעולם, רק לפני הגדולים וכן בעת התפילה אז נכון הדבר מצד המוסר. עיי"כ.

ג. והנה מסתימות השו"ע והפוסקים נראה דאין חילוק בזה בין נתיב לאשה, וכן מבואר מדברי הפרי"ח דהקשה על דברי השו"ע מהא דהאשה קוצה חלתה ערומה, ועי"כ דס"ל דלדעת השו"ע אף באשה הדבר אסור ולא רק באיש.

מיהו פוק חזי מאי נעמא דבר דנהגו הנשים להזכיר שם ה' ללא כיסוי ראש. ועיי"כ צ"ל דגבי נשים סמכו על הדעות דלית ביה איסור, וכמשמע מפשוטות כל הני סוגיות דהב"א הפרי"ח, וכמנהג רבותי"ש שבצרפת, וכדברי הגר"א. ומה שנהגו להקפיד בזה יותר בנשים נשואות, לכאוי' אינו מפני דיש לחלק בהאי דינא בין רוקה לנשואה, אלא דכיון דרגילות לכסות ראשן קייל להו טפי להחמיר בדבר.

איברא דבשו"ע הנדפס מחדש (קובץ מפרשים מכת"י) הביאו בה'ל' טבילה (יו"ד סי' ר) הגה"ה משמיה **דרעק"א** וז"ל - לכאוי' דלבנתי מדוע לא כתבו שצריכה גי"כ לכסות ראשה, דלדעתיה הקלושה באשה נשואה אם מברכת בגילוי ראש יותר האיסור מבאיש, כיון דבאשה פריעת ראש מדאורייתא אסור, אבל באיש אינו אלא ממידת חסידות ואפי"ה אסור להזכיר השם בגילוי ראש מדינא, מכ"ש באשה דינה ראית לברך בגילוי ראש. וצ"ע. עכ"ל. מיהו ממה דשאר הפוסקים סתמו בדבר ולא הזכירו דתכסה ראשה, נראה דס"ל דאין חיוב בזה (ועינין מ"ש בזה משמיה **דהגריש"א** צ"ל בהערות לכתובות ע"ב וקידושין ל).

העולה לדינא - אסור לברך או לומר אזכרת ה' או ללמוד תורה בגילוי ראש. מיהו בנשים נהגו לסמוך על המתירים, ומברכות בגילוי ראש. ואשה נשואה דקל לה יותר להחמיר בדבר טוב שתחמיר בזה.

בגתב ע"י

הרה"ג הרב **שמעון פלזלי שליט"א**
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני בטחון

חובת ההשתדלות בפרנסה (ב)

הקשר שבין חטא אדם הראשון לקנט ההשתדלות -
י"מדברי רמב"ל למדנו שרק לאחר חטא אדם הראשון נתקבל בקנס של 'יבועת אפך תאכל לחם', ויש להבין את הקשר שבין החטא לעונש של ההשתדלות...

מו"ר הגר"א דסלר זצ"ל הסביר בשם הארזי"ל שאדם הראשון נכשל בעבירה לשמה, הוא אמנם ידע שכאשר יעבור על ציווי השם ויאכל מעץ הדעת התוצאה תהיה הגדלת הציה"ר, והרחבת שטח הבחירה, אלא שלא היה יכול לצייר לעצמו את המצב החדש שיתהווה לאחר החטא, והיה משוכנע שיבחר בטוב ויקדש שם שמים, ולא ביטל את דעתו ורצונו לעומת השי"ת, נמצא שרצה להיות עצמאי, לכן מידה כנגד מידה נענש להיות עצמאי לעומל לפרנסתו בזיעת אפו, שלא כמו לפני החטא שהמלאכים טרחו להכין לו את מזונו".

(הגרי"ח פרידלנדר, שפתי חיים מידות ועבודת ה' ח"א עמ' תקכז)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"

✉ **להצטרפות לרשימת התפוצה ללא עלות ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל: amikta@amikta.co.il**

נתרם לרפו"ש של הרב יהודה שניא בן סימה בתשחי' © |שמענתא עמיקתא – לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503